

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ז

פרשת תזריע

א. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב ז. זלצר.

פרק יב' פסוק ב': "אשה כי תזריע וילדה זכר"

בבן זכר - ברכה

אומר המהר"ל מפראג:

זכר בגימטריה הוא... ברכה (227)

(חדושי אגדות ד' ע' קס"ו)

משמע, אדם שזוכה לבנים זכרים זוכה לברכה מיוחדת.

(ויקרא י"ב ב')

אלוה

1. לכאורה מה הקושי בפסוק האפשר להכניס דרשה זו?

2. מהי אותה "ברכה מיוחדת" עליה מדבר פרשני?

וידבר יי' אל משה וגו' אשה פי תזריע וגו' עד סוף הסדר (ויקרא יב, א - יג, גט).

ויש לשאול בזה שאלות:

השאלה הראשונה: למה כשרצתה התורה להזהיר על טומאות בני אדם, התחילה ביולדת. והיה ראוי שתתחיל, אם בטומאה היותר קלה, והיא הזבה. או בטומאה היותר חמורה מטומאות בני אדם החי, והיא הצרעת.^א

מדוע פתחה התורה בטומאת יולדת

השאלה השנייה: למה חייבה תורה את היולדת, שמלבד שתטמא שבעת ימים שממנה יוצא דם, עוד תטמא שלושים ושלשה יום לימי טהרה (יב, ב-ד). כי כיון שאין לה אז דם מטמא, למה תטמא לעניני המקדש. ואם מפני שהם פלגם ארבעים יום, כמספר הימים שנוצר הולד בהם^ב, הלא כבר נוצר זה תשעה חדשים. למה לנו להטמא כנגד ימי יצירת הולד שהם ימי טהרה ונקיון, לא טומאה.

מדוע היולדת טמאה גם בזמן דמי הטהרה

ב. האברבנאל

פרק יב' פסוקים

א'-ג'

אחרי שביארה התורה טומאת הבהמות והעופות לענין האכילה, ולענין המגע והמשא, ראתה לבאר טומאת האדם בחייו ובמותו. כי מפני שאלה הן הטומאות היותר חמורות, והיתה עתידה להאריך בהן, הניחה ראשונה עניני הבעלי חיים וטומאותם, ובארה אחרי אלה^ב טומאות האדם ואופני טהרתם. ולזה עצמו נטה רבי שמלאי (בויקרא רבה יד, א) כמו שהביא רש"י מדבריו.

טומאות האדם החמורות לאחר הטומאות הקלות

והתחילה תורה מהיולדת, אם לפי שתחלת האדם - מעת הנולדו^א. ואם להודיע, שרוב מיני הצרעת באים בסבת היות האדם שוכב עם אשתו בנדתה או בימי זוכה, שנובע ממנה דם, שלכן יצטרעו הבנים הנולדים משם^ב. ולכן קדם דין היולדת ושמירתה בענין הדמים לדין הצרעת.

תשובה לשאלה הא' טומאת נדה - סבת הצרעת

ועוד אומר, שגלתה התורה האלהית בזה, ששלש סבות יחייבו חולי הצרעת יותר משאר הדברים: האחת - המאכלים הטמאים, כי הם בלי ספק מביאים אל הצרעת. והשנית - טומאות המתים מבני אדם, ומהבעלי חיים הטמאים, לכל הנוגע בנבלתם. והשלישית - אם נתעברה האשה בהיותה עם דם נדותה או לידתה, שאז הבנים אשר תלד יהיו מוכנים אל הצרעת. ומפני זה הזהירה תורה על שלשת הדברים האלה קודם דיני הצרעת. כי הזכיר ראשונה למעלה (לעיל יא, א-כג) את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו. והזהיר אחריו על הטומאות (שם שם, כד-מז). והזהיר עתה "אשה פי תזריע" ודיניה. ואחרי כן יזכור דיני הצרעת. והותרה בזה השאלה הראשונה.

ג' סיבות לחולי הצרעת: א. המאכלים הטמאים. ב. טומאת המתים. ג. עיבור אשה בנדתה

תזריע

ב וזהו שאמר הכתוב: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶדָה זָכָר". רוצה לומר: האשה כשתעשה זרע, על דרך: "והארץ תתן יכולה" (יחזקאל לד, כז), כי זרע האשה הם הבנים והבנות^ט. הנה כאשר תזריע ותוליד, אם "יֵלֶדָה זָכָר" תטמא "שִׁבְעַת יָמִים", רוצה לומר שבעת ימים אחרי לידתה. וטעם "פְּימֵי נֶדֶת דֹּתָהּ תִטְמָא", שתשמור היולדת בזה שבעת ימים כמו הנדה^א. ולפי שהנדה, כמו שכתב רש"י^ב, ראשה ואיבריה כבדים עליה, והיא כל היום דוה וכאבה, מפני זה אמר: "נֶדֶת דֹּתָהּ".

אלות

1. התוכל להסביר באפורט מהי אלתו הראשונה?
2. לצומת זאת מהי האלה השניה?
3. פרשנו קושר את מחלת הצרצת לחוסר שמירת דיני טהרה, מה צויו היה להפיאו לכך?
4. איך פרשנו מבין את השימוש באלה לא מקובלת זאת: "תזריע"?
5. למה דוקא שבצה ימים?

* * *

ג. תוספת ברכה.
פרק יב' פסוק ב':

אשה כי תזריע וילדה זכר (י"ב ב')
 בירושלמי פסחים (פרק ב' ה"א) אמרו, וילדה זכר, לרבות את המת, כלומר, שגם אם ילדה וולד מת גם כן צריכה לנהוג בדיני הפרשה כאן. ולא נתבאר איך יתרבה משם זכר אפילו מת, והמפרשים כתבו, דדרשינן זכר — מכל מקום, ואפילו מת, אבל אין באור זה מספיק.
 ויתכן לפרש עפ"י המבואר במדרש רבי תנחומא פרשה בראשית, "למה נקרא שמו של זכר בן מפני שהוא בונה את העולם", ע"כ, והבאור הוא כי לשרש שם "בנה" שתי הוראות, האחת — בן תולדי, והשני — מענין בנין, בנין בית, בנין עיר (פ' בראשית, ד' י"ז), ועל כן על הרוב הגברים עוסקים בבנין העולם, והנשים יושבות בית, לכן נקרא הזכר בשם "בן".
 ומובן הדבר, כי איזה בן בונה את העולם, חי ולא מת. ולפי זה כונת הירושלמי שהבאנו, זכר לרבות את המת, כלומר, אלו הי' כתוב וילדה בן, הי' במשמע זה שיונח עליו שם בן ממובן בנה, דהיינו חי, אבל מכיון דכתיב וילדה זכר, ושם זה מורה רק על המין, והמין יקרא גם על המת. וזהו שאמר וילדה זכר ולא וילדה בן לרבות את המת.

אלות

1. פרשנו שאלה צל מצואות של דין, בצטט מה קשה לך?
2. שני מופנים נותן פרשנו של: "בן" מה הם ומה ההבדל ביניהם?

* * *

ד. באור יש"ד.
פרק יב' פסוקים נו', נט':

בבבד. בחיזו מקום שיהיה צבגד, כי מקומה הראשון נקרא: פרחת הוא. שז על נגע לרעת הנזכרת למעלה (פסוק מ"ז), כלומר נגע זו לרעת פורחת היא: באש תשרפנו. אינו שז על המקום הפורח, אלא על הצבגד כלו: את אשר בו הנגע. הצבגד או השתי או הערב או כל כלי העור: (נח) אשר תכבסו. בסוף ימי הסגר ראשון שילוח הכהן לכבסו, אם כשתכבסו סר ממנו הנגע לגמרי, ולפי שהועיל הכבוס לא הורכבה המלה: וכבסו שנית. אינו להסיר ממנו הנגע, אלא טבילה לטהרו. ולכן הכבוס שעושין ע"י סממנים להסיר הכתמים נזכר בפרשה צנין הפעל, וכאן שהוא לטהרה אמר וכבסו צפועל: (נט) זאת תורת. כשגמר דיני לרעת עור צצר וחציריהן לא אמר זאת תורת, לפי שלא נגמר הענין כלו, שעוד לריך לכתוב דיני טהרה בפרשה הסמוכה, אבל לרעת הצגדים שגמר משפטם צנין, שאין בהן אלא טהרה וטבילה או שריפה באש, לכן אמר זאת תורת וכו' לטהרו או לטמאו, כלומר הכל אמרתי לך, כל דיני טהרתן וכל דיני טומאתן, לא חסר דבר: בגד הצמר. של צבגד הצמר, ויש כאן ד' שמות סמוכים זה לזה:

אלות

1. איך פרשנו מבין את הנאמר בפסוק נל'?
2. בפסוק נח' מאלה פרשנו צנין מיוחד והוא שתי כפיסות שכל אחת מהן שונה מחברתה, הסגר.
3. מה קושי אפשרי מוצא פרשנו בפסוק כט' ומה מצאנו?

* * *

ה. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.
פרק יד' פסוק כא':

יתרונו של העוני

הדל, העני זוכה לתשומת לב מיוחדת בכמה וכמה מקומות בתורה ואין פלא בדבר. לפי דברי המהר"ל יש בעניות מעלה רוחנית אם אכן יודע העני לנצל את מצבו ולכוננו בכיוון הראוי.
על כיוון אחד - לימוד תורה מתוך דוחק מדבר המהר"ל:

לא תמצא אדם שהוא כולו שכלי (-רוחני) רק מי שלמד תורה מתוך הדוחק. שגובר בכח (-מתגבר בכוחו) על הגשמי (-על הגשמיות) ודבק בשכלי (ש) הוא התורה.
(חדושי אגדות ב' ע' פ"ח)

אדם זה אשר גבר על גשמיותו וחי חיי דוחק למען התורה זוכה להיות כולו רוחני ואף זוכה לכך שתפילתו נשמעת. כמו שאומרת הגמ' במסכת סוטה דף מ"ט ע"א "כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפילתו נשמעת". וכך מוסיף ומסביר המהר"ל מדוע באמת נשמעת תפילתו של אותו אדם:

ומפני זה תפילתו נשמעת כי ה' יתברך קרוב אליו לגמרי (-מאד) כאשר בזרוע ובכחו מושל על הגשמי ואינו חש (-אינו מתיחס) אל הדוחק.
(חדושי אגדות ב' ע' ס"ח)

אדם המתגבר בכח על גשמיותו למען לימוד התורה זוכה לקירבת אלוקים ולכן אותו עני הלומד תורה מתוך הדוחק, זוכה לכך שתפלתו נשמעת יותר מאשר תפילת אחרים.

אלף:

1. מתי יש לעני מצלה רוחנית לדעת פרשנו?
2. התאמרות האדם על שמיותו מביאה אותו לעליה רוחנית, איך ולמה?

* * *